

Representantforslag 112 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Oskar J. Grimstad og Henning Skumsvoll

Dokument 8:112 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Oskar J. Grimstad og Henning Skumsvoll om norsk vannkraftpolitikk

Til Stortinget

Bakgrunn

Stabil og rimelig energiforsyning er grunnleggende for utviklingen av et moderne velstandssamfunn. Bruk av energi til transport, varme og elektriske apparater er svært viktig både for folk flest og for næringslivet og industrien. Et moderne samfunn kan ikke fungere stabilt uten bruk av, og sikker tilgang til, store mengder energi.

Norge er en energistormakt. Norge eksporterer nærmere 10 ganger mer olje, gass, kull og strøm enn det norske samfunnet forbruker. Det er derfor et paradoks at man i Midt-Norge har stått overfor en mulig kraftkrise i flere år og at man i perioder opplevde rekordhøye priser i regionen. Også Vestlandet og Nord-Norge kan oppleve lignende situasjoner dersom ingen grep tas.

Energi- og miljøutfordringer er ofte knyttet tett sammen. Utbygging av kraftproduksjon kan innebære inngrep i natur og miljø. Ofte er det inngrep uten store konsekvenser, andre ganger kan det være meget konfliktfylt. Hovedutfordringen ligger i å mobilisere bredden av privat og offentlig sektor til handling og samarbeid, samt bruke markeds mekanismer til å stimulere til best mulig bruk av ressursene.

Norsk energipolitikk har lenge vært preget av en misforstått føre-var-holdning. Man har trodd at den beste miljøløsningen i kraftsektoren har vært å ikke bygge ut ny kraftproduksjon. Som følge av det er Norge i perioder netto importør av kraft, også kraft som kan være basert på kullkraft.

I Midt-Norge har staten (v/Statnett) brukt 2,5 mrd. kroner til å bygge to mobile gasskraftverk som kun skal tas i bruk i nødssituasjoner, fremfor å sørge for utbygging av et fullskala gasskraftverk. Men selv med tidligere vintres prisgalopp har det ikke vært aktuelt for regjeringen å ta disse kraftverkene i bruk. For å avhjelpe mulige kriser flere steder i landet har muligheten for bygging av flere slike reservekraftverk vært luftet.

Rundt 98 pst. av norsk strømproduksjon er basert på vannkraft i Norge. Dette er i utgangspunktet en styrke, siden vannkraft er relativt miljøvennlig, og vannkraftverk har høy energieffektivitet, spesielt når man bruker vannkraftmagasin som regulerkraft, ved at produksjonen raskt kan skrues av og på uten særlig energitap.

Historisk har Norge vært selvforsynt med strøm, gjennom store investeringer i vannkraft. I et år med gjennomsnittlig nedbør («normalår») har Norge hatt overproduksjon av strøm, med betydelig eksport til utlandet over mange tiår. I tørre/kalde år er situasjonen motsatt, som følge av lite nedbør og derved mindre vann i kraftmagasinene. Systemet preges likevel av svingninger, noe man må ta hensyn til når man vurderer forsynings sikkerheten.

Gjennom klimaforliket og EUs fornybardirektiv skjerpes kravet til norsk produksjon av fornybar kraft. Vinteren 2009/2010 viste et behov for økt kraftproduksjon innenlands, og mangel på kraft i perioder, da regioner som Midt-Norge opplevde ekstremt høye kraftpriser. På Østlandet fordoblet kraftprisene seg i løpet av en uke (fra uke 7 til uke 8).

Kraftbransjen har fremmet en rekke nye kraftprosjekt til myndighetene, men har møtt delvis betydelig motstand fra stortingsflertallet, som har avslått eller betydelig redusert en rekke vannkraftprosjekt. Statsminister Jens Stoltenberg er i høyeste grad ansvarlig for denne forverringen av situasjonen for vannkraft. I

sin nyttårstale i 2001 sa han: «Tiden for de store vannkraftprosjekt er forbi», og la med det et effektivt hinder for alle kraftprosjekt av betydning. Resultatet er at vannkraftprosjekt tilsvarende ca. 4 TWh er avslått de siste årene.

Forslagsstillerne mener myndighetene har et overordnet ansvar for forsyningssikkerheten av kraft. Dette ansvaret må tas på alvor, og det fordrer en grundig gjennomgang av det kraftpotensialet som finnes i Norge. I tillegg er det viktig at man også ser på potensialet for energieffektivisering, slik som tidligere representantforslag har tatt opp.

Stort vannkraftpotensial

Forslagsstillerne mener miljøtilpasset utbygging av både vannkraft og småkraft er god energipolitikk og god miljøpolitikk. Representanter fra Fremskrittspartiet har flere ganger fremmet forslag om å sikre mer utbygging av samfunnsøkonomisk lønnsomme og miljøtilpassede vassdragsprosjekter. Det er oppsiktsvekkende at regjeringen ikke har et større ønske om å utnytte potensialet som fortsatt finnes i vannkraft i Norge, da vannkraft er totalt CO₂-fri.

I en tid hvor mange politikere konkurrerer om å utvikle nye kompetansesentre innen energiteknologi, må man ikke glemme vannkraften, hvor Norge har alle forutsetninger for å være ledende. I 2011 anslo Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) det økonomiske potensialet for ny vannkraft til 33 TWh, inkludert småkraftverk, nye prosjekter og oppussing/oppgradering av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne vil med dette forslaget ta initiativ til at Stortinget ber regjeringen om at det utarbeides en omfattende og grundig stortingsmelding om en satsing på vannkraften i Norge.

En slik melding må inneholde vurderinger om potensialet for ny vannkraftutbygging samt opprusting og utvidelse av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne mener man bør ta en gjennomgang av konsesjonsbehandlingen av store og små vannkraftprosjekt, med sikte på forenklinger og økt lokal saksbehandling av små/mini/mikrokraftverk. Man må se på verneplanen for vassdrag, samt gjøre en vurdering om ny vannkraftteknologi tilsier at enkelte vassdrag kan få en oppmykning av vernet uten at det går utover verneverdiene.

Meldingen bør også gjennomgå konsesjonsvilkårene vedrørende reguleringsbestemmelser om minstevannstand, minstevannføring og magasinpylling i det norske vannkraftsystemet, samt se på mulighetene for å innføre nye krav til minste fyllingsgrad i magasinene ut fra forsynings- og sikkerhetsmessige årsaker.

Man bør også utrede og vurdere muligheten for å øke miljøvennlig vannkraftproduksjon i vernede vassdrag der det ikke ødelegger allmenne interesser

eller berører det biologiske mangfold i vesentlig grad.

Forslagsstillerne mener meldingen må ta en ny vurdering av avslåtte, tilbaketrunkne eller reduserte kraftutbygginger som Svartisen, Øvre Otta, Sauda og Vefsna.

Forslagsstillerne viser til seniorrådgiver Haakon Thaulow i Norsk institutt for vannforskning (NIVA), som i Teknisk Ukeblad, på nett den 19. mai 2008, hevder at ny kunnskap om vassdragsreguleringer og miljø må føre til at gamle vannkraftplaner må vurderes på ny, inkludert prosjektmuligheter i de eldste verneplanene. I Teknisk Ukeblad, på nett 20. mai 2008, hevder Are Tomasgard, spesialrådgiver i LO-forbundet Industri Energi, at Norge kunne bygd ut minst 50 TWh i ny vannkraftproduksjon uten synlige endringer i naturlandskapet. Mange eksperter er riktignok usikre på om de støtter et så høyt anslag.

I Teknisk Ukeblad fra 14. oktober 2011 tar direktør i Direktoratet for naturforvaltning, Janne Sollie, til orde for å satse på færre, større vannkraftverk, snarere enn en storstilt utbygging av småkraft og vindkraft for å innfri Norges fornybarmål. Hun får støtte av Haakon Thaulow i NIVA, som sier til Teknisk Ukeblad, på nett 3. november 2011, at:

«Hvis du må velge mellom mange små kraftutbygginger og store utbygginger, er vår hovederfaring at kombinasjonen av større anlegg gir mindre naturskader og miljøinngrep enn mange små, med utgangspunktet i å produsere samme kraftmengde.»

Statkrafts produksjonsdirektør, Tron Engebretsen, er også positiv til utspillet fra direktør Janne Sollie. Han trekker som flere andre frem Vefsna-prosjektet som et eksempel på en skånsom vannkraftutbygging som ville gitt mye igjen for naturinngrepene.

Forslagsstillerne er for både stor og liten vannkraftutbygging. Det må være rom for begge deler med så store fornybar-visjoner man har i Norge. Forslagsstillerne tar gjerne omkamp om Vefsna, og forslagsstillerne vil ha diskusjon om gamle vernevedtak der ny teknologi/ny måte å prosjektere på ivaretar miljøverdier, men gjør det mulig å høste av energiresursene. Potensialet innen opprusting og utvidelse av eksisterende vannkraft er stort og bør utnyttes.

Dersom regjeringen er i nærheten av å realisere sin «visjon» om storstilt utbygging av havvindmøller, vil det kreve enorme mengder ny reguleringskraft i form av ny vannkraft. Hvis ikke vil store mengder uforutsigbar kraftproduksjon gjøre det nær sagt umulig for en systemoperatør å sikre balanse i nettet uten at man lar gass- og kullkraftverk svive på tomgang i perioder med mye vind til havs.

Forslagsstillerne viser videre til uttalelse i VG 8. juni 2008 fra Kåre Willoch, hvor han tar til orde for en ny gjennomgang av vannkraftpolitikken.

«Ny teknologi gjør at vannkraft kan bygges ut langt mer skånsomt enn før», sa Kåre Willoch til VG. Påfølgende dag får Willochs utspill betydelig støtte fra rød-grønne politikere.

«Det er fornuftig å se på om det finnes flere vassdrag der vi kan utnytte kraften på en skånsom måte. Vi kan ikke være så firkantet at vi sier nei til alt, når vi har en så stor klimautfordring», sa Oslo Arbeiderpartis leder, stortingsrepresentant Jan Bøhler til VG.

«Motstanden mot mer vannkraft er merkelig, det er miljømessig hykleri å ikke bruke den reneste og mest effektive energiformen vi har», sa Jan Bøhler. I samme artikkel sa daværende stortingsrepresentant Per Rune Henriksen:

«Det finnes mange måter å bygge ut ny kraft på, uten å måtte gjøre så store naturinngrep som man måtte tidligere», og ønsker Willoch velkommen etter.

«Det som er lagt dødt av utbygginger, bør vurderes på nytt. Det ble gjort ut fra datidens teknologi. Når ny teknologi gir rom for utbygging som ivaretar miljøet, må vi vurdere det med tanke på den kraftsituasjonen vi har», sier fylkesleder Jon Ole Aspli i Møre og Romsdal Arbeiderparti til VG. Leder i Nordland Arbeiderparti, Gunnar Skjellvik, sier til VG:

«Det er mer enn nok som er vernet her hos oss, i enkelte kommuner 70 prosent av vassdragene. Vi kan ikke ha automatikk i å si nei til nye utbygginger, vi er et stort fylke, og det er mange steder vi kunne ha bygget ut uten store naturinngrep.»

Potensialet for vannkraften er stort, slik også rød-grønne politikere bekrefter, men vannkraftsatsingen krever at Stortinget meisler ut en ny kurs. Etter mange år med redusert satsing på vannkraft, samtidig som kraftbehovet har økt og ønsket om CO₂-fri kraft er sentralt i energipolitikken, så bør Stortinget ta en grundig diskusjon om målsettinger og virkemidler innenfor vannkraften. Det er et paradoks at man i vannkraftnasjonen Norge har tallfestede mål for vindkraft, bioenergi, fjernvarme og energieffektivisering/-omlegging, men ingen tallfestede mål for vannkraft.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om norsk vannkraftpolitikk.

8. mai 2012

